

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli den 18 Febr. 1879, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om upphörande af vatten och bröd-straffet.

Sedan vid så väl 1867 som 1870 års riksdagar framställningar egt rum derom, att det i 1864 års strafflag såsom förvandlingsstraff bibehållna vatten och bröd-straffet skulle delvis eller helt och hållet upphöra, utan att dock dessa framställningar föranledt till någon Riksdagens åtgärd, föreslog Kongl. Maj:t i nådig proposition till 1871 års Riksdag en förändrad lydelse af 2 kap. 11 § Strafflagen i syfte, att den, som saknade tillgång till gäldande af honom ådömda böter, skulle, om han så åstundade, ega att i stället för det hela bötesbeloppet motsvarande fängelse vid vatten och bröd undergå annat fängelse efter den i nämnda lagrum redan förut stadgade förvandlingsgrund. Med anledning af denna Kongl. proposition äfvensom af tvenne i ämnet väckta motioner hemställde Lag-Utskottet i afgifvet utlåtande (N:o 8) om sådana ändringar i Strafflagen, att såsom alternativa, på den sakfäldes val beroende förvandlingsstraff enkelt fängelse ställes i *första* rummet samt fängelse vid vatten och bröd i det *andra*, hvarvid för förvandling af böter till enkelt fängelse följande tariff skulle tillämpas:

		böter till och med 10 Riksdaler svara mot 3 dagar i fängelse;				
deröfver	”	15	”	”	6	”
”	”	20	”	”	9	”
”	”	25	”	”	12	”
”	”	30	”	”	15	”
”	”	35	”	”	18	”
”	”	45	”	”	21	”
”	”	55	”	”	24	”

deröfver till och med 65 Riksdaler svara mot 27 dagar i fängelse;					
"	"	75	"	"	30
"	"	100	"	"	33
"	"	125	"	"	36
"	"	150	"	"	39
"	"	175	"	"	42
"	"	200	"	"	45
"	"	250	"	"	48
"	"	300	"	"	51
"	"	350	"	"	54
"	"	400	"	"	47
deröfver					60

På grund af Kamrarnes skiljaktiga beslut förföll emellertid frågan.

Den har vid innevarande riksdag upptagits i tvenne inom Andra Kamraren väckta motioner. Uti den ena, N:o 30, föreslår Herr *Lars Ersson*, i likhet med hvad han vid så väl 1874 som 1877 och 1878 års riksdagar i då afgifna motioner yrkat, "att Riksdagen för sin del måtte besluta upphörandet af vatten och bröd-straffet från och med ingången af år 1880, samt att i dess ställe skall sättas enkelt fängelsestraff, enligt den förvandlingsgrund, som föreslås i 1871 års Lag-Utskotts betänkande N:o 8;" och uti den andra, N:o 43, Herr *Gustaf Ericsson*, "att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse som sin åsigt uttala, att fängelse vid vatten och bröd bör, såsom straff i stället för böter, till hvilkas gäldande medel saknas, upphöra och emot enkelt fängelse utbyttas samt derjemte anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för en kommande Riksdag framlägga förslag till de ändringar i gällande strafflag, som genom afskaffande af vatten och brödstraffet varda erforderliga."

Uti det utlåtande, N:o 37, Utskottet vid sistlidne riksdag i frågan afgaf, erinrade Utskottet, huru som vatten och bröd-straffet såsom förvandlingsstraff redan utdömdes af Lagkomitén (1832), som dock bibehöll det samma såsom en svårare art af fängelse, hvilket kunde omedelbart ådömas; hurusom vid den några år derefter företagna granskningen af Lagkomiténs förslag Högsta Domstolen gick ett steg längre och uttalade sig för det sammans afskaffande äfven såsom särskild straffart, hvilken uppfattning äfven gjorde sig gällande hos så väl den första (1842—1843) som den andra eller förstärkta Lagberedningen (1844); men huru som emellertid straffarten såsom förvandlingsstraff upptogs i det af Kongl. Maj:t vid 1862—1863 års riksdag framlagda förslag till ny strafflag och i följd deraf inkom i nu gällande lag.

Såväl vid detta senare som vid de följande tillfällen, då vatten och bröd-straffets upphäfvande utgjort föremål för Utskottets och Riksdagens behandling, hade

såsom skäl för den föreslagna åtgärden framhållits inkonsekvensen deraf, att, ehuru böter utgjorde den lindrigaste i lag bestämda straffart och jemförelsevis större förbrytelser bestraffades med enkelt fängelse, böter likväl, vid bristande tillgång till deras gäldande, förvandlades till fängelse vid vatten och bröd, som icke allenast vore en svårare straffart än enkelt fängelse, utan äfven till följd af dess fysiskt affliktiva egenskap ansetts icke böra såsom omedelbar straffart i lagen bibehållas. Som hufvudsakligt hinder mot åvägabringande af önskvärd ändring härutinnan hade dock åberopats, att utbyte af en mera intensiv straffart mot en mildare sådan naturligen, om ej straffet skulle förfela sitt ändamål, måste medföra en förlängning af strafftiden, samt härigenom ej mindre den sakfælde komma att längre tid dragas från hem och arbetsförtjenst, än ock befintliga cellfängelser komma att sakna erforderligt utrymme för bestraffningarnes verkställande.

För utredning af förhållandet i sist berörda afseende hade Utskottet låtit, med ledning af Kongl. Fångvårdsstyrelsens underdåniga årsberättelser, den i nämnda styrelse förda rulla öfver fångar uti läns- och kronocellfängelser samt från Stockholms stads ransakningshäkte inhemtade upplysningar, utarbete några utlåtandet bilagda tabeller.

Dessa tabeller, vidare utförda för den senaste tiden så långt i Kongl. Fångvårdsstyrelsen inhemtade upplysningar medgifvit, finnas detta utlåtande bilagda.

Af Tab. Litt. A visar sig, att det årliga antalet vatten- och bröd-fångar sedan år 1867 hållit sig temligen konstant; af Tab. Litt. B framgår, att under åren 1874—1877, under hvilken tid de ljusa cellernas antal i läns- och kronocellfängelserna samt Stockholms stads ransakningshäkte utgjort, 1874 2,272 samt 1875, 1876 och 1877 2,278 — de mörka, till antalet 97, användas endast till disciplin-straff — cellfångarnes antal, häruti ingripne vatten och bröd-fångarne, i medeltal per dag utgjort

1874: 1,490;
1875: 1,602;
1876: 1,531;
1877: 1,475;

I dessa medelsummor per dag ingå vatten och bröd-fångar till ett medeltal per dag af

1874: 95;
1875: 101;
1876: 105;
1877: 111.

Skulle de ådömda böterna i stället hafva förvandlats till enkelt fängelse efter

den i 2 kap. 11 § Strafflagen stadgade grund, skulle medelantalet fångar, som af-
sätte böter, per dag härigenom ökats med

1874: 190;

1875: 202;

1876: 210;

1877: 222;

samt hela medelantalet fångar i läns- och kronocellfängelserna per dag till

1874: 1,680;

1875: 1,804;

1876: 1,741;

1877: 1,697.

Vore nu fångantalet i de särskilda cellfängelserna någorlunda proportionellt till cellernas antal samt jemnt fördeladt mellan årets särskilda tider, så skulle Utskottet, som fortfarande ur ofvan angifna synpunkter anser vatten och brödstraffets afskaffande såsom förvandlingsstraff särdeles önskvärdt, icke tveka att härom göra hemställan, men, enligt hvad tab. Litt. B och C utvisa, förefinnes särskildt i först nämnda hänseende en icke obetydlig vexling.

Genom den af Herr Lars Ersson föreslagna, enligt Utskottets tanke dock allt för stora nedsättningen af fängelsetiden för de smärre bötesbeloppen, hvilkas aftjenande, enligt hvad Tab. Litt. D utvisar, för närvarande mest anlitar utrymmet i cellfängelserna, skulle visserligen åstadkommas en minskning i antalet bestraffningsdagar i jemförelse med det antal dagar, som komme att i cellfängelse afsittas, derest de i 2 kap. 10 och 11 §§ Strafflagen stadgade förvandlingsgrunder skulle tillämpas; men å andra sidan skulle den sålunda föreslagna nedsättningen i fängelsetiden säkert hos de bötfälde åstadkomma en benägenhet att medelst undergående af förvandlingsstraff inbespara böterna.

I likhet med hvad Utskottet vid sistlidne riksdag uttalat, finner Utskottet de sålunda vunna upplysningar, ehuru de icke synas tillförlitligen ådagalägga, att nu varande utrymme i cellfängelserna medgifver utbyte af fängelse vid vatten och bröd mot enkelt fängelse, dock innefatta giltig anledning att söka vidare utredning om förhållandet i berörda hänseende, hvarvid jemväl torde böra dels tagas i öfvervägande, huruvida icke stads- och häradshäkterna skulle kunna till afsittande af förvandlingsstraff användas samt om icke genom ändring i nu gällande förvandlingsgrund minskning i fängelsetiden kunde åstadkommas, dels ock, i fall utrymmet detta oaktadt funnes otillräckligt, de kostnader beräknas, som för uppnående af det åsyftade ändamålet kunde blifva erforderliga; och får Utskottet, som fortfarande finner sig icke, utan en fullständigare utredning af alla på frågans lösning inverkan omständigheter, kunna tillstyrka Riksdagen att nu för sin del i den

samma fatta hufvudsakligt beslut, på grund af hvad sålunda anförts, med föranledande af motionerna vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse, med uttalande af den åsigt, att fängelse vid vatten och bröd bör, derest så ske kan, mot annat förvandlingsstraff utbytas, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i sådant afseende låta åväga-bringa nödig utredning af de på frågans lösning inverkan omständigheter samt derefter till Riksdagen göra den framställning, hvartill denna utredning må föranleda.

Stockholm den 18 Februari 1879.

På Utskottets vägnar:

E. Thomasson.

Reservationer:

af Herr *Ribbing*: "Då jag ej kunnat biträda Utskottets förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t för erhållande af utredning af de omständigheter, hvilka inverka på frågan om afskaffande af vatten och bröd-straffet såsom förvandlingsstraff, bör jag till en början erinra om det kända förhållande, att, hvilka skäl som ock må kunna anföras för afskaffande af nämnda förvandlingsstraff, sagda åtgärd dock icke, på sätt den ene motionären synes föreställa sig, utgör ett vilkor för att ej såsom legaliseradt hafva kvar brottsligas fysiska pinande, eller deras utsättande för att hungra, förlora helsa och krafter, eller för att löpa fara till lifvet. Vatten och bröd-straffet, så som det hos oss tillämpas, innebär intet af allt detta.

Skall i stället för vatten och bröd-straffet sättas enkelt fängelse, så bör, enligt min åsigt, antalet af dagar af enkelt fängelse, som skulle svara mot hvarje dags fängelse vid vatten och bröd, ej vara mindre än enligt hvad nu är stadgadt i kap. 2 § 11 Strafflagen. I annat fall blefve, synnerligast i fall af ringare bötesbelopp

och sålunda relativt kort fängelse — hvilket slags fall, enligt offentliga uppgifter, är det ojämförligt största, då förvandling af böter till fängelse förekommer — fängelset föga något straff; det skulle sålunda ej heller medföra verkan såsom sådant, men väl deremot betydliga utgifter för staten, i den mån mera, som det hos de till böter dömda skulle blifva ett allmänt bemödande att i stället för deras betalande blifva underhållna i fängelse. Vidare anser jag, att en förändring af förvandlingsstraff för böter till enkelt fängelse alldeles icke bör ske utan att med fängelset förenas arbete. Då, med beräkning vid dylik förvandling enligt citerade § i Strafflagen, minsta fängelsetiden blefve 9 dagar, och sedan derutöfver, vore åläggande af arbete ej blott nyttigt för att sålunda bereda staten en ringa ersättning för fångens underhåll och lämpligt för att gifva straffet något större intensitet; utan det vore framförallt behöfligt för fångens egen skull och med hänsyn till straffets verkan på honom. Då emellertid ett sådant åläggande af arbete naturligen icke kunde innebära, att förvandlingsstraffet skulle blifva det straff, som lagen kallar straffarbete, förutsätter fullgörandet af arbete i och med fängelse såsom förvandlingsstraff befintligheten af sådana anordningar samt särskilda fängelser eller fängelse-afdelningar, som möjliggöra det sålunda bestämda straffets verkställande. Men för att veta, huruvida vi ega dylika straffanstalter eller icke, är ej af nöden att aflåta någon skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning af huru dermed förhåller sig“.

af Herrar *Lindgren*, Grefve *Mörner*, Friherre *Hamilton*, *Sundell* och *Lothigius*.

Tab. Litt. A.

utvisande antalet personer, som under följande år blifvit *insatte på bestraffning vid vatten och bröd*.

	Män.	Qvinnor.	Summa.
1867 *)	6,632	696	7,328
1868	6,847	867	7,714
1869	7,724	992	8,716
1870	7,646	1,038	8,684
1871	7,338	902	8,240
1872	7,026	889	7,915
1873	6,197	805	7,002
1874	6,262	701	6,963
1875	6,887	663	7,550
1876	7,522	606	8,128
1877	8,389	639	9,028

*) Uppgifter för år 1865 och 1866 saknas.

Tab. Litt. B.

Fängelser:	Antal celler.		1874				1875				1876				1877			
	Ljusa.	Mörka eller dunkla.	Medelantalet fångar per dag	Antalet bestraffningsdagar vid vatten och bröd.		Medelantalet fångar per dag.	Antalet bestraffningsdagar vid vatten och bröd.		Medelantalet fångar per dag.	Antalet bestraffningsdagar vid vatten och bröd.		Medelantalet fångar per dag.	Antalet bestraffningsdagar vid vatten och bröd.					
				m.	q.		m.	q.		m.	q.		m.	q.				
Stockholms stads ransakningsfängelse	147	20	81	6,528	730	107	7,223	625	107	9,322	750	122	11,297	1,023				
Kronohäktet å Långholmen ..	87	3	76	—	—	76	—	—	75	—	—	74	—	—				
Dito å Norrmalm	24	—	24	—	—	26	—	—	25	—	—	27	—	—				
Länsfängelset i Stockholm ..	90	3	68	179	6	73	285	10	67	314	4	80	280	19				
Kronohäktet i Norrtelje	16	—	6	89	7	12	118	3	6	146	9	8	66	7				
Länsfängelset i Upsala	66	5	51	258	25	50	307	65	36	260	18	37	420	47				
Dito i Nyköping	46	—	27	137	—	16	129	15	24	181	10	19	276	9				
Kronohäktet i Eskilstuna	22	—	13	327	4	15	797	—	11	705	9	9	820	4				
Länsfängelset i Linköping	102	3	55	742	74	74	637	64	71	872	16	54	833	37				
Kronohäktet i Norrköping ..	36	—	25	736	39	33	1,018	45	31	748	45	34	893	23				
Dito i Kisa	6	—	—	—	—	1	22	12	1	48	—	1	27	17				
Länsfängelset i Jönköping	90	5	63	483	73	55	500	47	45	539	23	32	560	53				
Dito i Wexjö	90	3	48	429	143	42	401	65	53	219	18	32	316	11				
Dito i Kalmar	102	5	49	1,521	199	53	1,763	151	53	1,678	111	60	1,529	128				
Kronohäktet i Westervik	54	—	13	—	—	25	18	2	33	193	27	26	125	12				
Länsfängelset i Wisby	34	—	15	97	13	13	214	26	14	229	47	15	295	14				
Dito i Karlskrona	90	5	47	996	131	46	1,031	239	45	1,203	137	57	1,685	58				
Kronohäktet i Linköping	32	—	12	145	3	13	151	5	8	182	—	14	214	9				
Länsfängelset i Kristianstad ..	90	3	56	553	110	75	292	64	58	427	85	47	351	55				
Kronohäktet i Engelholm	8	—	9	139	75	5	82	44	5	90	41	5	159	9				
Länsfängelset i Malmö	102	5	89	1,240	252	97	1,837	150	95	2,010	155	94	2,325	110				
Dito i Halmstad	34	—	18	250	20	23	314	45	20	228	39	18	189	17				
Kronohäktet i Warberg	24	—	16	255	30	15	130	45	12	141	28	12	134	31				
Dito i Kongsbacka	12	—	3	104	14	6	76	3	5	60	—	6	78	3				
Länsfängelset i Göteborg	102	5	93	4,719	237	92	4,598	292	96	4,142	245	101	4,369	258				
Kronohäktet i Uddevalla	34	—	17	457	131	16	588	95	15	507	36	13	686	59				
Dito i Svanesund	6	—	1	162	33	1	94	11	1	127	23	1	72	11				
Länsfängelset i Wenersborg ..	90	5	45	1,199	312	63	1,464	180	56	1,373	194	58	1,212	162				
Dito i Mariestad	96	6	48	823	225	58	899	170	57	788	77	64	938	90				
Dito i Karlstad	78	3	58	446	311	58	375	280	54	536	209	31	414	85				
Dito i Örebro	90	5	61	1,142	154	61	970	76	61	763	84	51	1,009	87				
Dito i Westerås	66	5	46	274	6	40	327	3	49	477	20	40	467	15				
Dito i Falun	66	3	58	741	101	60	1,037	105	41	922	115	39	713	57				
Dito i Gefle	66	3	61	721	82	65	1,416	146	67	1,689	100	51	1,224	73				
Kronohäktet i Hudiksvall	24	—	28	153	159	25	374	229	25	160	68	27	366	85				
Länsfängelset i Hernösand	54	2	55	3,206	78	59	1,657	119	58	1,775	138	59	1,304	190				
Dito i Östersund	34	—	16	114	—	21	207	19	18	179	57	20	137	7				
Dito i Umeå	24	—	17	304	26	13	382	8	10	180	10	12	157	6				
Kronohäktet i Skellefteå	7	—	2	537	12	1	468	13	1	271	24	1	255	14				
Dito i Lycksele	4	—	1	159	15	1	145	—	1	84	6	1	123	6				
Länsfängelset i Luleå	17	—	7	156	30	8	443	28	10	497	30	9	309	32				
Kronohäktet i Haparanda	16	—	12	249	100	9	349	74	11	485	67	14	647	80				
Summa	2,278*	97	1,490	30,770	3,960	1,602	33,138	3,573	1,531	34,750	3,075	1,475	37,274	3,013				

* De 6 cellerna i Kisa kronohäkte funnos icke 1874, hvadan antalet ljusa celler nämnda är uppgick till 2,272. I Jan. 1878 öppnades kronohäktet i Ystad med 54 ljusa celler och i Dec. s. å. kronocellfängelset i Sundsvall med 53 celler.

Tab. Litt. C.

utvisande för åren 1874—1878 dels hela fångantalet dels ock antalet vatten och bröd-fångar den sista dagen i hvarje månad i läns- och kronocellfängelserna.

	1874.		1875.		1876.		1877.		1878.	
	Hela fång-antalet.	Vatten o. bröd-fångar.	Hela fång-antalet.	Vatten o. bröd-fångar.	Hela fång-antalet.	Vatten o. bröd-fångar.	Hela fång-antalet.	Vatten o. bröd-fångar.	Hela fång-antalet.	Vatten o. bröd-fångar.
Januari ...	1,440	96	1,594	59	1,695	131	1,501	97	1,716	141
Februari..	1,444	134	1,590	123	1,661	123	1,492	129	1,697	145
Mars.....	1,447	133	1,620	165	1,664	181	1,494	171	1,675	176
April	1,432	101	1,632	112	1,548	115	1,431	131	1,594	123
Maj	1,414	82	1,454	70	1,459	88	1,410	124	1,476	88
Juni	1,421	83	1,531	95	1,457	105	1,477	133	1,493	111
Juli	1,438	94	1,568	106	1,438	97	1,451	83	1,500	118
Augusti ...	1,496	110	1,533	81	1,508	132	1,504	114	1,527	116
September	1,627	112	1,634	104	1,470	95	1,474	93	1,599	133
Oktober ...	1,654	113	1,557	79	1,622	111	1,506	118	1,651	147
November	1,650	115	1,715	100	1,550	110	1,624	138	1,626	98
December	1,617	87	1,671	104	1,467	80	1,583	79	1,644	72

Tab. Litt. D.

utvisande antalet personer, som åren 1874—1877 blifvit på fängelse vid vatten och bröd insatte för undergående af följande antal

Bestraffningsdagar:

	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	S:a.
1874	3,259	804	791	573	411	334	163	134	210	77	60	29	42	26	19	5	13	13	6,963
1875	3,876	893	503	602	417	418	199	154	215	79	62	25	41	21	11	9	10	15	7,550
1876	4,407	994	502	669	390	405	167	139	202	66	58	22	42	17	18	5	9	16	8,128
1877	5,140	1,202	541	664	434	379	161	133	185	56	40	17	23	19	4	5	5	20	9,028